

מתווה לפסיכולוגית החינוכית/להדרכת איש חינוך בשיטת איכה

הערות כלליות :

- מתווה ולא פרוטוקול כלומר יש להפעיל שיקול דעת לגבי מה עושים מתי וניתן לבחור להקדים נושא אחד לאחר בהתאם לצרכי ההבנה והרלוונטיות למודרכת.
- חשוב לנוע בכל מפגש עם מורה או גננת בין החלק המלמד את השפה המגדלת, פיתוח שיח אמפטי, בלתי שיפוטי ומעורר חשיבה עם המודרכת, וחשיבה אייכית על הילד מושא ההדרכה.
- את המושגים האייכיים המצויינים כאן יש להכיר היטב ולהתמצא בהסבר שלהם. אין להסתפק רק בהסבר המינימליסטי הניתן כאן וחשוב להיעזר בספר.

שלב בהדרכת המורה	מוקד ההדרכה	מושגים "אייכיים" לעזרת המדריך	שאלות או התערבויות חשובות	מילים שהמודרך אומר ומחייבות התייחסות
שלב ראשון מפגשים 1-עד 3	רקע כללי על שיטת איכה, ועקרונות מרכזיים	סביבה מכוונת, סביבה מתירה, אובדן הדרך, בלבול, דאגה, תחושה של אי נחת. בהדרכת אייכה נלמד שפת תקשורת המאפשרת למחנכים ולמבוגרים האחראיים לתת כיוון באופן בהיר ומכבד מבלי להשתלט על הילד לרמוס אותו או לפגוע בו. המוגנות של המגדל- המגדל (הורה/ מורה) לומד באמצעות השפה המגדלת לשמור על עצמו באופן שלא תוקף את הילד, ושלא מוותר על התפתחותו.	למי מופנית השאלה אייכה? מפני מה בורח המבוגר? ממה הוא חושש? איך כל זה קרה? מה המחיר שהילדים משלמים? איך יוצאים מן הסבך... התעניינות בכוחותיו ויכולותיו של המודרך	רגשות המודרך/ת כלפי הילד כמו "מעצבן" "מקסים" "מאוד בעייתי" "רקע קשה" וכדומה, ולהזמין את המודרכת להתבטא בחופשיות, ללא חשש ולהגיב בהבנה ובכבוד לרגשות אלו.
		הערכים החינוכיים החשובים למורה. המצפן החינוכי שלו. ערכים התפתחותיים	מהם הדברים הכי חשובים עבורך כמגדל? כיצד הם באים לידי ביטוי בעבודתך? מה המוטיבציה שלך להדרכה?	
		"הורות דגם אב" - הורות שבמרכז הסתכלות על הילד כמי שאמור להתאים את עצמו לחברה, למדינה, למשפחה, כלומר להתאים עצמו לדרישות חיצוניות. השאלה המרכזית של הורות דגם אב היא- כיצד אתה ילד יכול להתאים עצמך אלי? "הורות דגם אם" - הורות שבמרכז התמקדות בצרכי הילד. השאלה המרכזית של הורות דגם אם היא- כיצד אני ההורה (המורה) אוכל להתאים את עצמי באופן המיטבי לצרכיך?	דגם אב / דגם אם" לאיזה דגם את מתחברת יותר? למה? אילך זה משרת אותך בעבוד החינוכית? מתי זה לא משרת? ? מול מי זה לא עובד לך?	

		להסביר מה יהיה בהדרכה, מה אני [המדריכה] מבקשת, רוצה, צריכה...	סטינג- זמן מקום, תיאורי מקרה, סודיות	
	מה חשוב לך? מה תרצי לקבל בהדרכה? מה יחשב מבחינתך לתוצאה טובה?	פער, מניע. להתבונן על התנהגות חריגה כשקלול בין שני יסודות: מניע המפעיל את הפרט, וסביבה מתירה המאפשרת למניע לדחוף לכיוון היוצר סבל או נזק. (מעבר ממשוואה א' למשוואה ב') (א) מניעים = התנהגות (ב) מניעים + היתרים = התנהגות הפסיכולוגיה של המניע בהתמודדות עם ילד עם הפרעת התנהגות, יש נטייה לתייגו כפגום, חסר כוחות (חלש) או בעל כוחות שליליים (רע). נוטים לתת לילד הגדרה שהוא בעל פגם תפקודי בריאותי (רגיש, דיסלקטי, חולה), או בעל פגם מוסרי (עצלן, ילד רע, חוצפן, אלים). *השימוש בתיוגים מוביל ל"מתן הכשר" לתפקוד לקוי ולעיתים אלים, הבא לידי ביטוי אצל המבוגר באופנים שונים: *הכחשה- התכחשות להתנהגות כבעיה *הכרה בחריגות כ"שונות" *מתן תיוג יתר- ריבוי אבחונים לצורך פטור.	בירור לגבי הילד או נושא ההדרכה ומעבר מתפיסת המניע לתפיסת ההיתר שיח המדבר על האפשרות שניתן לעשות שינוי, למרות המניע.	
	מה מדאיג אותך? האם יש משהו שגורם לי אי נוחות? מה מאכזב /פוגע /מכעיס אותי בהתנהגות? למה חשוב לך לספר לי דווקא את זה? האם את מאמינה שהילד יכול לעשות שינוי? המורה/גננת תתאר מצבים בהם מתמודדת עם התלמיד או אקלים גן/כתה, "סרטוני וידיאו". "לא אוכל לעזור לך להעביר אותו מסגרת" "אני מאמינה שניתן לשנות התנהגות" "אני זקוקה לך כדי שנצליח" התפתחות היא מיומנות. כל ילד יכול להתפתח. אייכה זה שינוי תפיסה- ללא שינוי תפיסתי תודעתי אצל המגדל, לא יחול שינוי התפתחותי אצל הילד.			
	מגדלור- מהי לדעתך המטאפורה הזו? למה דווקא היא נבחרה? מהם האיפיונים של המגדלור? איזה מגדלור אני היום? למה אני זקוק עכשיו כדי לתת כיוון? איזה קשר יש לכם? יש זמנים משותפים מוגדרים? האם אכפת לו ממך? איך את מזהה את זה? איך את נותנת היום משוב לילד	מגדלור- האפיונים שלו, התפקידים שלו, ההקבלה לתפקיד המגדל 1. מתן כיוון- הכיוון בשירות ההתפתחות. לא לתת להשתמש במבוגר שלא בשירות ההתפתחות. לא תמיד הילדים רואים את המבוגר ולכן המבוגר צריך להיראות, ככל שהפער יותר גדול הנראות צריכה להיות יותר גדולה. המענה לקשיי ההתנהגות אינה נמצאת באזור של סיפוק צרכים/הענות אלא באזור של מתן	המגדל כמגדלור בירור סוג הקשר של המודרך עם הילד	

		הכיוון. "הבעיה אינה בדלק אלא ב"GPS מה שקורה עם ילדי/תלמידי הוא משהו שאני מאפשר או לא מכוון לעצירה		
מתי? איך את מוסרת לו את מה שאת מבקשת/צריכה/רוצה? האם יש תחושה שאת מתהלכת על "ביצים"? האם יש לך תחושה שאת באוטונומיה להגיב? האם את "מסונדלת"? ע"י מי? מה?	שלב שני – מפגשים 3-עד 5 ערך/אתגר התפתחותי ומיומנויות שנובעות ממנו. [ניתן להפוך הסדר ולטפל בשפה הרגילה קודם כדי להתחיל לייצא שינוי מעשי בשטח]	ערכים הסבר : באייכה בוחנים את הבעיות ואת הקשיים הנובעים מהמעשים וההתנהגויות של הילד ואת הבקשות, הדרישות והכללים של ההורים ביחס לילדיהם באמצעות בדיקת והגדרת הדבר שבעיני ההורים חשוב או נמצא בסכנה. חשוב = לערכים בין אישיים ותוך אישיים. ערכים שבין אדם לחברו [בני משפחתו, סביבתו] וערכים שבין אדם לעצמו ולתיפקודו בעולם [להבדיל מערכים מדיניים, חברתיים, לאומיים, דתיים וכדומה] לא בהצהרות אלא במעשים הקטנים והגדולים. ערכים = משהוא בעל ערך, משהו שחשוב לי, שיקר לי, שאני מאמינה מאוד בחשיבותו, בטוב שבו. זה יכול להיות גם מיומנויות, תכונות, התנהגויות שבעיני חשובים. ההסבר מדוע זה חשוב חיוני מאוד. על מה המורה מבסס את העמדה שמהו חשוב. הערך הוא עניין סובייקטיבי, אך על המורה להיות מסוגל לנמק לעצמו ולתלמידו מדוע הדבר שחשוב לו הוא טוב, הוא נכון לחיים. ערכים התפתחותיים ברמה הבין אישית [הרמה הראשונה בסדר החשיבות] אי אלימות - מיומנויות: איפוק, וויסות, יכולת לביטוי עצמי, קריאת מפת מציאות, יושר והגינות. כבוד לאחר - מיומנויות: יכולת איפוק, יכולת להבחין בין תפקידים, יכולת לקבל הנחיות בלי להרגיש מוקטן או מושפל, יכולת ללמוד "כללי נימוס" מה שוויניקוט היה מכנה "עצמי כוזב" בריא או הכרחי. התחשבות באחר - מיומנויות ; יכולת לאמפטיה, יכולת להיענות לאיתות מהסביבה ול"רסן" צורך פנימי המתנגש עם איתות זה, בשלות של קריאת מצב תואמת גיל, יכולת להבנה של מורכבות.	בשלב הזה חשוב לא להסתפק במה שהמודרך מתאר בתיאור הראשוני, יש לנסות לשאול שאלות עד שתגיעו לערך. למשל לעיתים נדמה שהערך הוא "איפוק" אך אם נמשיך ונחקור ונברר על הילד נגיע לכך שהערך הוא "עצמאות"-והיכולת להתאמץ. כיצד נתת ביטוי לדאגה שלך? מתי? באיזה אופן? כמה פעמים? מה עשית לפני? ומה אחרי? האם זהו דפוס התנהגות? או מקרה אחד?	עשינו תכנית כבר אמרתי לו המון פעמים... אני לא נפגעת..

		עזרה לזולת - מיומנויות: לתמוך ולהיתמך, להיעזר ולעזור, הדדיות כיבוד כללים ומסגרות- מיומנויות: יכולת לקבל סמכות, לקבל את חוקי המשחק, קריאת מפת מציאות מעשית, הבנה שיש יחסי גומלין אהבה לזולת, הנאה מהזולת- מיומנויות: להכיר תודה, ולפרגן, להיכנס ליחסים אינטימיים, לתת אמון, להיות מוכן להיחשף. ב. ברמה התוך אישית, של עצמאות ואחריות (הרמה השנייה בחשיבותה על פי שיטת אייכה) שמירה עצמית- מיומנויות: שמירה על נקיוני, בריאותי, לקיחת אחריות על גופי וחפצי. מוכנות להתמודד עם קשיי ואתגרי החיים- מיומנויות: מוטיבציה, אחריות, יכולת לשאת טעות או כשלון, יחס רציני למשימה, גמישות, יכולת להנות ולשמוח בהשגים עצמאות- מיומנויות: יכול להתאמץ, להתמיד, להיות ממוקד, לעבוד קשה, לסמן מטרה, מתינות רגשית- מיומנויות: דחיית סיפוקים, וויסות עצמי, הרגעה עצמית מודעות לעצמי- מיומנויות: מימוש כשרונות ויכולות ללא כוחנות וללא התבטלות, היכולת לזהות את כוחותי וחולשותי.	
	חשוב לעבור עם המודרכת על שאלון השפה הרגילה, לבנות יחד את הפרופיל האישי ממנו חשוב להיגמל, לוודא ולעודד מוטיבציה לשינוי. מה את מרגישה לגבי השאלון? מה גילית לעצמך? איפה קשה לך? ממה היית רוצה להתפטר? על מה היית רוצה שנעבוד. שאלון מוניטורינג יומי. כלי עבודה בין המדריכה למודרכת	שאלון השפה הרגילה ומציאת הפרופיל האישי של המורה. ממה אני רוצה להגמל מול הילד המסוים ? מה הדפוסים האוטומטיים שלי. חשיפת השאלון היומי והדרך המדורגת אל הגמילה.	השפה הרגילה – ממה חשוב להגמל [ניתן לעשות לפני הנושא של הערך ההתפתחותי.]

		זיהוי עמדת היחס של הילד - חשיפת השושנה הסבר על הצד הימני שותפות, התחשבות . לכל עמדת יחס של הילד קיימת צורת פניה, צורת תקשורת המתאימה לה. שושנת היחסים מתארת 4 עמדות יחס בסיסיות שבתוכן יש גם תת חלוקות. אם נשדר לזולת הנמצא מולנו בעמדת יחס מסוימת בצורת תקשורת לא מתאימה השדר לא ייקלט. עמדת היחס של הילד אל המגדלת היא תמיד בקשר לבעיה המסוימת שמטרידה את המגדלת. הילד יכול להימצא בעמדות יחס שונות כלפי ערכים התפתחותיים שונים שהוא מוזמן אליהם התנהלות המגדלת ספוגה גם בהבנה לקשיו של ילדו, אינה מזלזלת בקשיים אלו או בצרכיו המידיים של הילד, אך נשארת נטועה ויציבה במה שמיטיב, מגדל לבריאות גופנית ונפשית כאחד. יחסים של כבוד - כל אמירה ופעולה של ההורה תהייה בלתי אלימה, לא שוללת חריות, משתמשת במשאבי ההורה בלבד ומשאירה לילד אפשרות לבחור את תגובתו. כשהילד בעמדות התחשבות - לילד אכפת מה המבוגר מרגיש ורוצה. האחרון מוזמן להעביר את המסר בצורה של גילוי עצמי - הוא יכול לחשוף את רגשותיו, בקשותיו או מגבלותיו ביחס לנושא הנדון על מנת לתת לילד סיכוי להיענות. לכל הצד הימני של מפה זו אנו מתייחסים כעמדות יחס שיש בהן התחשבות. [ללא פירוט]	
	אימון על השפה וניסוח מסר מגדל	המבוגר אחראי "להאיר" את עצמו ולתת כיוון לילד מה אני מרגישה? מה אני צריכה? מה לא אוכל לאפשר?	בואי ננסח יחד את המסר לילד באופן מגדל. ספרי לי איך אמרת לו ונחשוב יחד על המשפט חשוב שתאירי את עצמך , תדברי רק עצמך בואי ננסה לא להגדיר אותו, אלא להגדיר מה את רוצה/מרגישה/צריכה

	עמדת הכדאיות - יצירת נורמות מווסתות וכללים ליצירת חוקים	כשהילד בעמדת כדאיות - לילד לא משנה מה ההורה/מורה מרגיש. הוא לא במקום של לרצות, או להתחשב אלא במקום בו הוא מנסה לקדם את האינטרסים שלו.. כל עוד יש בזה הגינות ואין בזה אלימות. זה לגיטימי בתוך יחסים. הגינות משמעותה שגם כאשר אני מקדמת אגנדה שלי, אני מכירה באופן מלא ורגוע גם בזכויות המלאות גם של הצד השני לקדם את מטרותיו הלא אלימה. בערוץ הכדאיות מכוונים את התנהגות הילד באמצעות יצירת נורמות המגובות בכללים וחוקים. כאשר קיים כלל וחוק מיישמים אותו ללא "הטפות, חינוך והסברים", לא מלמדים לקח, כשמקבלים דוח חניה, זו רק הודעה, אין בזה שום מאבק, הכלל קובע. חשוב לזכור שמותר לילד לעיתים "לעבור על החוק" ובלבד שמכבד את החוק ויש חוויה של fairplay	האם יש לך חוקים? כיצד את מיישמת אותם בכתה? האם יש תקנון בבי"ס? את מרגישה שאתם מצליחים לאכוף אותו? מתי זה מצליח? מתי לא? האם את מזהה את הפתחים? האם הילד מכבד את החוק?
שלב שלישי פגישה חמישית ואילך	הדרכה צמודה למורה מול הילד שנבחר	הבנה מהם הדפוסים של הילד שבאים לידי ביטוי בהתנהגות מזלזלת/ילדותית/ אין שיתוף פעולה/הצקות.. עקרונות להבנה - "הכלה" היא לא הבלגה! • יחסי סובייקט אובייקט • הדוגמא של התינוק היונק - הכל עומד על הקשר-במידה ויש תחושה שאין קשר טוב לחשוב יחד כיצד ניתן לייצר קשר	חשוב לשאול שאלות ולנסות לחפש את הפתחים והבלבול שהצוות משדר מבלי שהוא מודע לכך. לעשות את ההבהרות הללו באופן מגדל ולא שיפוטי מה את מרגישה שאת נותנת/עושה עבורו? איך הוא מגיב אלייך? האם את מזהה מקומות של בלבול? האם את מרגישה שהילד עושה כך שימוש שלא כרצונך? באיזה אופן?

אני כל הזמן מחזקת אותו... כשהוא לא אליים אני אומרת לו "כל הכבוד	מה את רוצה לעשות כשזה יקרה בפעם הבאה בואי נחשוב על "פרוטוקול" איך את מגיבה אליו כשנעים? כשמצליח? בואי ננסח אפשרויות לתגובות מפרגנות	התנהלות בזמן ארוע זמן חם לא מטפלים בעת התפרצות- אלא רק ממזערים את הנזק. כאשר מתרחשת תאונה אנו פועלים לצמצום הנזק, נזמין אמבולנס, נפנה פצועים, המשטרה תגיע בכדי לעשות סדר, לעיתים ישלל הרישיון של הנהג. מה שצריך לעשות זה להחזיר את הכביש לפעילותו הרגילה בדרכ הטובה ביותר" התגובות והפירגונים שלנו אינם "חיזוקים"! הם חלק משמעותי בתוך הקשר שלנו עם הילד כשאת מפרגנת את מספרת לו משהו על הקשר בניכם. הילד צריך לקבל הכרה על התקדמותו האישית, אך במסגרת הקבוצתית לא לזכות אותו ב"מעמד מיוחד"	עקרונות מרכזיים נוספים בתפיסת אייכה שיש לשלב וללמד לאורך ההדרכה 1. מה עושים מתי – זמן חם 2. מסר מגדל הוא תמיד מכוון לעתיד. 3. פרגון ולא חיזוק- ללא עונשים וללא פרסים, רק חיזוק הקשר	חשיפה בסיסית של הצד השמאלי